

Recenzie

Marcela Gbúrová – Daniel Dobiaš: Idea liberalizmu v európskom a slovenskom politickom myslení

Košice: Katedra politológie FF UJPŠ 2014, 328 s. ISBN: 9788081521959

Vedecká monografia autorov *Marcely Gbúrovej* a *Daniela Dobiáša* umožňuje vo vybraných súvislostiach nahliadnuť do podstaty fenoménu myslenia, resp. uvažovania v politickom kontexte vývoja spoločenského diania. Odrazovým mostíkom zorientovania sa v politologickom rámci uvažovania má byť pochopenie tzv. ideí liberalizmu. Autorom sa prostredníctvom mapovania politického myslenia v zvolenom historickom kontexte medzinárodného a najmä slovenského vývoja podarilo zrozumiteľne a prítlačivo vykresliť liberalizmus ako hodnotovú orientáciu, ideológiu i politickú spoločenskú prax. Prínos monografie textu je v jej prehľadnosti, odbornosti a v neposlednom rade pútavosti. Ambícia autorov pomenovať základné východiská a zdroje vzniku liberálneho myslenia a liberálnej demokracie v európskom priestore, osobitne na Slovensku, bola bez pochyb naplnená. Ako vieme, po roku 1989 sa u nás otvoril priestor pre plné rozvinutie verejného, resp. politického života. Kľúčovými sa pri budovaní tzv. občianskej platformy stali myšlienkové, resp. politické prúdy konzervativizmu, sociálnej demokracie a liberalizmu. Autori prezieravo upozorňujú a poukazujú na potrebu pochopiť, že obsahová platforma ideí liberalizmu zahŕňa viacero rovín politickej filozofie. Konštatujú známy fakt a tomu prispôsobujú aj spracovanie textu vedeckej monografie, že podstatné sú najmä dva smery skúmania – teoretický a praktický, resp. aplikačný. Tento pozitívny a normatívny prístup môžeme vnímať v odborných diskusiách, kde sa na jednej strane riešia otázky teoretického chápania liberalizmu a na strane druhej sa hľadajú odpovede na otázky synteticko-analytickej povahy. Predmetná vedecká monografia primárne zameriava pozornosť na historické aspekty vývoja liberálneho politického myslenia na Slovensku v 19. storočí. Môžeme tu však nájsť i interdisciplinárne väzby interpretácie danej problematiky v snahe autorov plnohodnotnejšie vysvetliť podstatu liberalizmu. Príkladom takejto interdisciplinárnosti je uvádzaná spätosť filozofie, následne politológie, ekonómie i práva. Práca je rozdelená do dvoch základných častí. Prvá kapitola autora D. Dobiaša pojednáva o liberalizme v súvislostiach európskeho politického myslenia. Snaží sa logickým spôsobom vysvetliť polemiku v posudzovaní liberalizmu v jeho tradičných interpretáciách klasického typu a jeho moderných koncepcií vnímania. Na pozadí výkladu naznačuje východiská implementácie liberálnych prístupov v reálnej spoločensko-politickej praxi moderných spoločenských systémov. V druhej kapitole, ktorej autorom je M. Gbúrová, nachádzame

prehľad vývoja, resp. formovania slovenského politického liberalizmu v 19. storočí prostredníctvom najvýznamnejších dejateľov tohto obdobia. Prierezovo je približovaná genéza slovenského politického myslenia v období prvej polovice 19. storočia po vznik Československej republiky v roku 1918. Pridanou hodnotou spracovaného textu je vykreslenie jednotlivých osobitostí a špecifik politického myslenia v európskom priestore. V tomto zmysle môže čitateľ nájsť konkrétne odpovede na mnohé otázky, prípadne získať zrozumiteľný návod na zorientovanie sa v problematike liberálneho politického uvažovania. Obaja autori brilantne koncipujú text primeraným kombinovaním filozofického uhla pohľadu s vecnou argumentáciou uvádzaných faktov a súvislostí. V historickom exkurze oboch kapitol rezonujú zistenia a formulované závery intelektuálov takpovediac zapísaných do dejín poznania. Snaha týchto intelektuálnych veličín pomenúvať problémy ich reálnej doby a hľadať cesty ich riešenia je v monografii napísaná tak, že čitateľ je prirodzeným spôsobom vtiahnutý do „deja príbehu“ o hľadaní optimálneho spoločensko-politického modelu fungovania modernej občianskej spoločnosti. Je tu doširoka rozvinutý pomyselný vejár množstva súvzťahností pochopenia kľúčových východiskových pojmov ako sloboda, spravodlivosť, pluralita, humanizmus, individualizmus, kriticizmus atď. S miernym patetickým nádychom by bolo možné konštatovať, že po prečítaní čitateľ nadobudne túžbu vyriešiť súdny ortieľ nad „dobrom a zlom“ v spoločenských procesoch formovania politického diania. Idea nachádzania mravného vedomia predstavuje zaujímavú púť s množstvom postrehov a naznačovaním smerov, kadiaľ sa ľudstvo doteraz uberalo a kam sa ľudia môžu a zrejme budú uberať za vytúženým ideálom v budúcnosti. Prierezovou ideou tejto časti monografie je skúmanie liberálneho a demokratického elementu v genéze spoločenských systémov. Zaujímavým je apel na používanie všetkých dostupných a legitímnych prostriedkov na udržanie „parametrov slobody“, keďže nie je samozrejmosťou, že demokracia kráča ruka v ruke s liberalizmom. V monografii nachádzame relevantné a zrozumiteľné vysvetlenia súvislostí a súvzťahností pojmov sloboda – liberalizmus – demokracia – spravodlivosť. Primárne je prítomná snaha o priblíženie historických paralel filozofického, ekonomického, právneho a v neposlednom rade politického kontextu ideí liberalizmu. Poznaním má byť pochopenie komplikovanej podstaty formulovania spoločenských ideálov hmotného a duchovného sveta, ktorý nás obklopuje. Na pozadí tejto odvekej snahy zainteresovaných jednotlivcov je možné formulovať predstavy o šťastnom a dôstojnom živote v spravodlivom svete. Monografia prináša čitateľom z odbornej i laickej verejnosti formulovanie viacerých poučných záverov. Skutočnosť, že človeka je potrebné vnímať ako ľudskú bytosť s primeranou dôstojnosťou a slobodou uvažovania a konania. Axiómou tejto idey je mravná vôľa civilizácie postavená na racionalite a rešpektovaní slobody

ako esencie ľudskosti. Konštituovanie spoločenskej reality na určitom stupni genézy vývoja spoločnosti prináša ambiciózne tendencie formovať spoločenský systém postavený na pilieroch morálky, tolerance k názorovej pluralite a prirodzenej možnosti politickej emancipácie občanov. Uskutočnená analýza základov formovania a presadzovania liberalizmu v európskom a slovenskom politickom myslení v tejto monografii poskytuje na jednej strane komplexný prehľad o nepochybne širokospektrálnej problematike, na strane druhej evokuje permanentnú spoločenskú diskusiu vo verejnom a politickom priestore o rozmanitosti hľadania podôb spoločenského blaha v kvalite fungovania politického systému. Ostáva už iba dúfať, že publikačný počín uvedených autorov nájde pozitívnu odozvu v širokom zábere odbornej i laickej verejnosti. Osobitne prínosným by bol záujem zo strany aktívne činných verejných aktérov v politickom dianí, ktorí by si prostredníctvom nej mohli rozšíriť svoje obzory poznania.

Dušan Masár
Vysoká škola Danubius, Sládkovičovo